

0.0.1 mahāsaḷāyatanikasuttam

1. evaṃ me sutam: ekaṃ samayaṃ bhagavā sāvatthiyaṃ viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. tatra kho bhagavā bhikkhū āmantesi bhikkhavo'ti. bhaddante'ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. bhagavā etadavoca:
2. mahāsaḷāyatanikaṃ vo bhikkhave desessāmi taṃ suṇātha sādhukaṃ manasi karotha bhāsisāmi.
3. evaṃ bhanteti kho te bhikkhū bhagavato paccassosum. bhagavā etadavoca:
4. cakkhum bhikkhave, ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, rūpe ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, cakkhuviññānaṃ ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, cakkhusamphassaṃ ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, yampidaṃ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tampi ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, cakkhusmiṃ sārājati, rūpesu sārājati, cakkhuviññāṇe sārājati, cakkhusamphasse sārājati, yampidaṃ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tasmimpi sārājati.
5. tassa sārattassa saṃyuttassa sammūlhasa assādanupassino viharato āyatiṃ pañcupādānakkhandhā upacayaṃ gacchanti. taṇhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatrataṭṭrābhinandinī, sā cassa pavaḍ-

ḍhati. tassa kāyikāpi darathā pavaḍḍhanti, cetasikāpi darathā pavaḍḍhanti, kāyikāpi santāpā pavaḍḍhanti, cetasikāpi santāpā pavaḍḍhanti, kāyikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, cetasikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, so kāya-dukkhampi cetodukkhampi paṭisaṃvedeti.

6. sotam bhikkhave, ajānam apassam yathābhūtam, sadde ajānam apassam yathābhūtam, sotaviññānam ajānam apassam yathābhūtam, sotasamphassam ajānam apassam yathābhūtam, yampidaṃ sotasamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tampi ajānam apassam yathābhūtam, sotasmim sārājati, saddesu sārājati, sotaviññāṇe sārājati, sotasamphasse sārājati, yampidaṃ sotasamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tasmimpi sārājati.

7. tassa sārattassa saṃyuttassa sammūlhasa assā-dānupassino viharato āyatiṃ pañcupādānakkhandhā upacayaṃ gacchanti. taṇhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatrataṭṭrābhinandinī, sā cassa pavaḍḍhati. tassa kāyikāpi darathā pavaḍḍhanti, cetasikāpi darathā pavaḍḍhanti, kāyikāpi santāpā pavaḍḍhanti, cetasikāpi santāpā pavaḍḍhanti, kāyikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, cetasikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, so kāya-dukkhampi cetodukkhampi paṭisaṃvedeti.

8. ghānam bhikkhave, ajānam apassam yathābhūtam, gandhe ajānam apassam yathābhūtam, ghānaviññā-

ṇaṃ ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, ghānasamphassaṃ ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, yampidaṃ gandhasamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tampi ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, ghānasmiṃ sārājjaṭi, gandhesu sārājjaṭi, ghānaviññāṇe sārājjaṭi, ghānasamphasse sārājjaṭi, yampidaṃ ghānasamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tasmimpi sārājjaṭi.

9. tassa sārattassa saṃyuttassa sammūlhasa assā-dānupassino viharato āyatiṃ pañcupādānakkhandhā upacayaṃ gacchanti. taṇhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatratatrābhinandinī, sā cassa pavaḍḍhati. tassa kāyikāpi darathā pavaḍḍhanti, cetasikāpi darathā pavaḍḍhanti, kāyikāpi santāpā pavaḍḍhanti, cetasikāpi santāpā pavaḍḍhanti, kāyikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, cetasikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, so kāyadukkhampi cetodukkhampi paṭisaṃvedeti.

10. jivhaṃ bhikkhave, ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, rasā ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, jivhāviññāṇaṃ ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, jivhāsamphassaṃ ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, yampidaṃ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tampi ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, jivhasmiṃ sārājjaṭi, rasesu sārājjaṭi, jivhāviññāṇe sārājjaṭi, jivhāsamphasse sārājjaṭi, yampidaṃ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tasmimpi sārājjaṭi.

11. tassa sārattassa saṃyuttassa sammūlhasa assā-dānupassino viharato āyatim pañcupādānakkhandhā upacayaṃ gacchanti. taṇhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatrataṭṭrābhinandinī, sā cassa pavaḍḍhati. tassa kāyikāpi darathā pavaḍḍhanti, cetasikāpi darathā pavaḍḍhanti, kāyikāpi santāpā pavaḍḍhanti, cetasikāpi santāpā pavaḍḍhanti, kāyikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, cetasikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, so kāya-dukkhampi cetodukkhampi paṭisaṃvedeti.

12. kāyaṃ bhikkhave, ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, phoṭṭhabbe ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, kāyaviññānaṃ ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, kāyasamphassaṃ ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, yampidaṃ kāyasamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tampi ajānaṃ apassaṃ yathābhūtaṃ, kāyasmim sārājati, phoṭṭhabbesu sārājati, kāyaviññāne sārājati, kāyasamphasse sārājati, yampidaṃ kāyasamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tasmimpi sārājati.

13. tassa sārattassa saṃyuttassa sammūlhasa assā-dānupassino viharato āyatim pañcupādānakkhandhā upacayaṃ gacchanti. taṇhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatrataṭṭrābhinandinī, sā cassa pavaḍḍhati. tassa kāyikāpi darathā pavaḍḍhanti, cetasikāpi darathā pavaḍḍhanti, kāyikāpi santāpā pavaḍḍhanti, cetasikāpi santāpā pavaḍḍhanti, kāyikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, cetasikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, so kāya-

dukkhampi cetodukkhampi paṭisaṃvedeti.

14. manañ bhikkhave, ajānañ apassañ yathābhūtañ, dhamme ajānañ apassañ yathābhūtañ, manoviññānañ ajānañ apassañ yathābhūtañ, manosamphassañ ajānañ apassañ yathābhūtañ, yampidañ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitañ sukhañ vā dukkhañ vā adukkhamasukhañ vā, tampi ajānañ apassañ yathābhūtañ, manasmim sārājati, dhammesu sārājati, manoviññāṇe sārājati, manosamphasse sārājati, yampidañ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitañ sukhañ vā dukkhañ vā adukkhamasukhañ vā, tasmimpi sārājati.

15. tassa sārattassa saṃyuttassa sammūlhasa assādanupassino viharato āyatiṃ pañcupādānakkhandhā upacayañ gacchanti. tañhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatrataṭṭrābhinandinī, sā cassa pavaḍḍhati. tassa kāyikāpi darathā pavaḍḍhanti, cetasikāpi darathā pavaḍḍhanti, kāyikāpi santāpā pavaḍḍhanti, cetasikāpi santāpā pavaḍḍhanti, kāyikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, cetasikāpi pariḷāhā pavaḍḍhanti, so kāya-dukkhampi cetodukkhampi paṭisaṃvedeti.

16. cakkhuñca kho bhikkhave, jānañ passañ yathābhūtañ, rūpe jānañ passañ yathābhūtañ, cakkhuviññānañ jānañ passañ yathābhūtañ, cakkhusamphas-

saṃ jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, yampidaṃ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tampi jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, cakkhusmiṃ na sārājati, rūpesu na sārājati, cakkhuviññāṇe na sārājati, cakkhusamphasse na sārājati, yampidaṃ cakkhusamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tasmimpi na sārājati.

17. tassa asārattassa asaṃyuttassa asammūhassa ādinavānupassino viharato āyatiṃ pañcupādānakkhandhā apacayaṃ gacchanti. taṇhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatratatrābhinandinī, sā cassa pahīyati. tassa kāyikāpi darathā pahīyanti, cetasikāpi darathā pahīyanti, kāyikāpi santāpā pahīyanti, cetasikāpi santāpā pahīyanti, kāyikāpi parilāhā pahīyanti, cetasikāpi parilāhā pahīyanti, so kāyasukhampi cetosukhampi paṭisaṃvedeti.

18. yā tathābhūtaṃ diṭṭhi, sāssa hoti sammādiṭṭhi. yo tathābhūtaṃ saṅkappo, svāssa hoti sammāsaṅkappo. yo tathābhūtaṃ vāyāmo, svāssa hoti sammāvāyāmo. yā tathābhūtaṃ sati, sāssa hoti sammāsati. yo tathābhūtaṃ samādhi, svāssa hoti sammāsamādhi. pubbeva kho panassa kāyakammaṃ vacīkammaṃ ājīvo supārisuddho hoti. evamassāyaṃ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo bhāvanāpāripūriṃ gacchati.

19. tassa evaṃ imaṃ ariyaṃ aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ bhāvayato cattāropi satipaṭṭhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi sammappadhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi iddhipādā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. pañcapi indriyāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. pañcapi balāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. sattapi bojjhaṅgā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti.

20. tassime dve dhammā yuganaddhā vattanti samatho ca vipassanā ca. so ye dhammā abhiññā pariññeyyā, te dhamme abhiññā parijānāti. ye dhammā abhiññā pahātabbā, te dhamme abhiññā pajahati. ye dhammā abhiññā bhāvetabbā, te dhamme abhiññā bhāveti. ye dhammā abhiññā sacchikātabbā, te dhamme abhiññā sacchikaroti.

21. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pariññeyyā: pañcupādānakkhandhātissa vacanīyaṃ. seyyathidaṃ: rūpūpādānakkhandho vedanūpādānakkhandho saññūpādānakkhandho saṅkhārūpādānakkhandho viññāṇūpādānakkhandho. ime dhammā abhiññā pariññeyyā.

22. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pahātabbā: avijjā ca bhavataṇhā ca. ime dhammā abhiññā pahātabbā.

23. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā bhāvetabbā: samatho ca vipassanā ca. ime dhammā abhiññā bhāvetabbā.

24. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā sacchikātabbā: vijjā ca vimutti ca. ime dhammā abhiññā sacchikātabbā.

25. sotam bhikkhave, jānam passam yathābhūtam, sadde jānam passam yathābhūtam, sotaviññānam jānam passam yathābhūtam, sotasamphassam jānam passam yathābhūtam, yampidaṃ sotasamphassapaccayā uppajjati vedayitam sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tampi jānam passam yathābhūtam, sotasmiṃ na sārājati, saddesu na sārājati, sotaviññāne na sārājati, sotasamphasse na sārājati, yampidaṃ sotasamphassapaccayā uppajjati vedayitam sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tasmimpi na sārājati.

26. tassa asārattassa asaṃyuttassa asammūlhasa ādinavānupassino viharato āyatim pañcupādānakkhandhā apacayaṃ gacchanti. taṇhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatrataṭṭrābhinandinī, sā cassa pahīyati. tassa kāyikāpi darathā pahīyanti, cetasikāpi darathā pahīyanti, kāyikāpi santāpā pahīyanti, cetasikāpi santāpā pahīyanti, kāyikāpi pariḷāhā pahīyanti, cetasikāpi pariḷāhā pahīyanti, so kāyasukhampi cetosukhampi paṭisaṃvedeti.

27. yā tathābhūtassa diṭṭhi, sāssa hoti sammādiṭṭhi. yo tathābhūtassa saṅkappo, svāssa hoti sammāsaṅ-

kappo. yo tathābhūtaṣṣa vāyāmo, svāssa hoti sammāvāyāmo. yā tathābhūtaṣṣa sati, sāssa hoti sammāsati. yo tathābhūtaṣṣa samādhī, svāssa hoti sammāsamādhī. pubbeva kho panassa kāyakammaṃ vacīkammaṃ ājīvo supārisuddho hoti. evamassāyaṃ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo bhāvanāpāripūriṃ gacchati.

28. tassa evaṃ imaṃ ariyaṃ aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ bhāvayato cattāropi satipaṭṭhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi sammappadhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi iddhipādā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. pañcapi indriyāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. pañcapi balāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. sattapi bojjhaṅgā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti.

29. tassime dve dhammā yuganaddhā vattanti samatho ca vipassanā ca. so ye dhammā abhiññā pariññeyyā, te dhamme abhiññā parijānāti. ye dhammā abhiññā pahātabbā, te dhamme abhiññā pajahati. ye dhammā abhiññā bhāvetabbā, te dhamme abhiññā bhāveti. ye dhammā abhiññā sacchikātabbā, te dhamme abhiññā sacchikaroti.

30. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pariññeyyā: pañcupādānakkhandhātissa vacanīyaṃ. seyyathidaṃ: rūpūpādānakkhandho vedanūpādānakkhandho saññūpādānakkhandho saṅkhārūpādānakkhandho viññāṇūpādānakkhandho. ime dhammā abhiññā pariññeyyā.

31. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pahātabbā: avijjā ca bhavaṭaṇhā ca. ime dhammā abhiññā pahātabbā.

32. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā bhāvetabbā: samatho ca vipassanā ca. ime dhammā abhiññā bhāvetabbā.

33. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā sacchikātabbā: vijjā ca vimutti ca. ime dhammā abhiññā sacchikātabbā.

34. ghānaṃ bhikkhave, jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, gandhe jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, ghānaviññāṇaṃ jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, ghānasamphassaṃ jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, yampidaṃ ghānasamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tampi jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, ghānasmiṃ na sārājati, gandhesu na sārājati, ghānaviññāṇe na sārājati, ghānasamphasse na sārājati, yampidaṃ ghānasamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tasmimpi na sārājati.

35. tassa asārattassa asaṃyuttassa asammūlhassa ādinavānupassino viharato āyatiṃ pañcupādānakkhandhā apacayaṃ gacchanti. taṇhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatrataṭṭrābhinandinī, sā cassa pahīyati. tassa kāyikāpi darathā pahīyanti, cetasikāpi darathā

pahīyanti, kāyikāpi santāpā pahīyanti, cetasikāpi santāpā pahīyanti, kāyikāpi pariḷāhā pahīyanti, cetasikāpi pariḷāhā pahīyanti, so kāyasukhampi cetosukhampi paṭisaṃvedeti.

36. yā tathābhūtaṣṣa diṭṭhi, sāssa hoti sammādiṭṭhi. yo tathābhūtaṣṣa saṅkappo, svāssa hoti sammāsaṅkappo. yo tathābhūtaṣṣa vāyāmo, svāssa hoti sammāvāyāmo. yā tathābhūtaṣṣa sati, sāssa hoti sammāsati. yo tathābhūtaṣṣa samādhi, svāssa hoti sammāsamādhi. pubbeva kho panassa kāyakammaṃ vacīkammaṃ ājīvo supariśuddho hoti. evamaṣṣāyaṃ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo bhāvanāpāripūriṃ gacchati.

37. taṣṣa evaṃ imaṃ ariyaṃ aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ bhāvayato cattāropi satipaṭṭhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi sammappadhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi iddhipādā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. pañcapi indriyāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. pañcapi balāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. sattapi bojjhaṅgā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti.

38. taṣṣime dve dhammā yuganaddhā vattanti samatho ca vipassanā ca. so ye dhammā abhiññā pariññeyyā, te dhamme abhiññā pariḷānāti. ye dhammā abhiññā pahātabbā, te dhamme abhiññā pajahati. ye dhammā abhiññā bhāvetabbā, te dhamme abhiññā bhāveti. ye dhammā abhiññā sacchikātabbā, te dhamme abhiññā sacchikaroti.

39. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pariññeyyā: pañcupādānakkhandhātissa vacanīyaṃ. seyyathidaṃ: rūpūpādānakkhandho vedanūpādānakkhandho saññūpādānakkhandho saṅkhārūpādānakkhandho viññāṇūpādānakkhandho. ime dhammā abhiññā pariññeyyā.

40. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pahātabbā: avijjā ca bhavataṇhā ca. ime dhammā abhiññā pahātabbā.

41. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā bhāvetabbā: samatho ca vipassanā ca. ime dhammā abhiññā bhāvetabbā.

42. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā sacchikātabbā: vijjā ca vimutti ca. ime dhammā abhiññā sacchikātabbā.

43. jivhaṃ bhikkhave, jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, rasā jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, jivhāviññāṇaṃ jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, jivhāsamphassaṃ jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, yampidaṃ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tampi jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, jivhasmiṃ na sārājati, rasesu na sārājati, jivhāviññāṇe na sārājati, jivhāsamphasse na sārājati, yampidaṃ jivhāsamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tasmimpi na sārājati.

44. tassa asārattassa asaṃyuttassa asammūlhasa ādinānupassino viharato āyatim pañcupādānakkhandhā apacayaṃ gacchanti. taṇhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatratatrābhinandinī, sā cassa pahīyati. tassa kāyikāpi darathā pahīyanti, cetasikāpi darathā pahīyanti, kāyikāpi santāpā pahīyanti, cetasikāpi santāpā pahīyanti, kāyikāpi pariḷāhā pahīyanti, cetasikāpi pariḷāhā pahīyanti, so kāyasukhampi cetosukhampi paṭisaṃvedeti.

45. yā tathābhūtaṃsa dīṭṭhi, sāssa hoti sammādiṭṭhi. yo tathābhūtaṃsa saṅkappo, svāssa hoti sammāsaṅkappo. yo tathābhūtaṃsa vāyāmo, svāssa hoti sammāvāyāmo. yā tathābhūtaṃsa sati, sāssa hoti sammāsati. yo tathābhūtaṃsa samādhi, svāssa hoti sammāsamādhi. pubbeva kho panassa kāyakammaṃ vacīkammaṃ ājīvo suparisuddho hoti. evamassāyaṃ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo bhāvanāpāripūriṃ gacchati.

46. tassa evaṃ imaṃ ariyaṃ aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ bhāvayato cattāropi satipaṭṭhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi sammappadhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi iddhipādā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. pañcapi indriyāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. pañcapi balāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. sattapi bojjhaṅgā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti.

47. tassime dve dhammā yuganaddhā vattanti samatho ca vipassanā ca. so ye dhammā abhiññā pariññeyyā, te dhamme abhiññā pariñānāti. ye dhammā

abhiññā pahātabbā, te dhamme abhiññā pajahati. ye dhammā abhiññā bhāvetabbā, te dhamme abhiññā bhāveti. ye dhammā abhiññā sacchikātabbā, te dhamme abhiññā sacchikaroti.

48. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pariññeyyā: pañcupādānakkhandhātissa vacanīyaṃ. seyyathidaṃ: rūpūpādānakkhandho vedanūpādānakkhandho saññūpādānakkhandho saṅkhārūpādānakkhandho viññāṇūpādānakkhandho. ime dhammā abhiññā pariññeyyā.

49. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pahātabbā: avijjā ca bhavataṇhā ca. ime dhammā abhiññā pahātabbā.

50. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā bhāvetabbā: samatho ca vipassanā ca. ime dhammā abhiññā bhāvetabbā.

51. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā sacchikātabbā: vijjā ca vimutti ca. ime dhammā abhiññā sacchikātabbā.

52. kāyaṃ bhikkhave, jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, phoṭṭhabbe jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, kāyaviññāṇaṃ jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, kāyasamphassaṃ jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, yampidaṃ kāyasamphasapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ

vā adukkhamasukhaṃ vā, tampi jānaṃ passaṃ yathābhūtaṃ, kāyasmaṃ na sārājati, poṭṭhabbesu na sārājati, kāyaviññāṇe na sārājati, kāyasamphasse na sārājati, yampidaṃ kayesamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tasmimpi na sārājati.

53. tassa asārattassa asaṃyuttassa asammūlhassa ādinānupassino viharato āyatiṃ pañcupādānakkhandhā apacayaṃ gacchanti. taṇhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatratatrābhinandinī, sā cassa pahīyati. tassa kāyikāpi darathā pahīyanti, cetasikāpi darathā pahīyanti, kāyikāpi santāpā pahīyanti, cetasikāpi santāpā pahīyanti, kāyikāpi pariḷāhā pahīyanti, cetasikāpi pariḷāhā pahīyanti, so kāyasukhampi cetosukhampi paṭisaṃvedeti.

54. yā tathābhūtaṃ diṭṭhi, sāssa hoti sammādiṭṭhi. yo tathābhūtaṃ saṅkappo, svāssa hoti sammāsaṅkappo. yo tathābhūtaṃ vāyāmo, svāssa hoti sammāvāyāmo. yā tathābhūtaṃ sati, sāssa hoti sammāsati. yo tathābhūtaṃ samādhi, svāssa hoti sammāsamādhi. pubbeva kho panassa kāyakammaṃ vacīkammaṃ ājīvo supārisuddho hoti. evamassāyaṃ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo bhāvanāpāripūriṃ gacchati.

55. tassa evaṃ imaṃ ariyaṃ aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ bhāvayato cattāropi satipaṭṭhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi sammappadhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi iddhipādā bhāvanā pāri-

pūriṃ gacchanti. pañcapi indriyāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. pañcapi balāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. sattapi bojjhaṅgā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti.

56. tassime dve dhammā yuganaddhā vattanti samatho ca vipassanā ca. so ye dhammā abhiññā pariññeyyā, te dhamme abhiññā parijānāti. ye dhammā abhiññā pahātabbā, te dhamme abhiññā pajahati. ye dhammā abhiññā bhāvetabbā, te dhamme abhiññā bhāveti. ye dhammā abhiññā sacchikātabbā, te dhamme abhiññā sacchikaroti.

57. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pariññeyyā: pañcupādānakkhandhātissa vacanīyaṃ. seyyathidaṃ: rūpūpādānakkhandho vedanūpādānakkhandho saññūpādānakkhandho saṅkhārūpādānakkhandho viññāṇūpādānakkhandho. ime dhammā abhiññā pariññeyyā.

58. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pahātabbā: avijjā ca bhavataṇhā ca. ime dhammā abhiññā pahātabbā.

59. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā bhāvetabbā: samatho ca vipassanā ca. ime dhammā abhiññā bhāvetabbā.

60. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā sacchikātabbā: vijjā ca vimutti ca. ime dhammā abhiññā sacchikātabbā.

61. manam bhikkhave, jānam passam yathābhūtam, dhamme jānam passam yathābhūtam, manoviññāṇam jānam passam yathābhūtam, manosamphassam jānam passam yathābhūtam, yampidaṃ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tampi jānam passam yathābhūtam, manasmiṃ na sārājati, dhammesu na sārājati, manoviññāṇe na sārājati, manosamphasse na sārājati, yampidaṃ manosamphassapaccayā uppajjati vedayitaṃ sukhaṃ vā dukkhaṃ vā adukkhamasukhaṃ vā, tasmimpi na sārājati.

62. tassa asārattassa asaṃyuttassa asammūlhasa ādīnavānupassino viharato āyatim pañcupādānakkhandhā apacayaṃ gacchanti. taṇhā cassa ponobhavikā nandirāgasahagatā tatratatrābhinandinī, sā cassa pahīyati. tassa kāyikāpi darathā pahīyanti, cetasikāpi darathā pahīyanti, kāyikāpi santāpā pahīyanti, cetasikāpi santāpā pahīyanti, kāyikāpi pariḷāhā pahīyanti, cetasikāpi pariḷāhā pahīyanti, so kāyasukhampi cetosukhampi paṭisaṃvedeti.

63. yā tathābhūtassa diṭṭhi, sāssa hoti sammādiṭṭhi. yo tathābhūtassa saṅkappo, svāssa hoti sammāsaṅkappo. yo tathābhūtassa vāyāmo, svāssa hoti sammāvāyāmo. yā tathābhūtassa sati, sāssa hoti sammāsati. yo tathābhūtassa samādhi, svāssa hoti sammāsamādhi. pubbeva kho panassa kāyakammaṃ vacīkammaṃ ājīvo suparisuddho hoti. evamassāyaṃ ariyo aṭṭhaṅgiko maggo bhāvanāpāripūrim gacchati.

64. tassa evaṃ imaṃ ariyaṃ aṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ bhāvayato cattāropi satipaṭṭhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi sammappadhānā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. cattāropi iddhipādā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. pañcapi indriyāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. pañcapi balāni bhāvanā pāripūriṃ gacchanti. sattapi bojjhaṅgā bhāvanā pāripūriṃ gacchanti.

65. tassime dve dhammā yuganaddhā vattanti samatho ca vipassanā ca. so ye dhammā abhiññā pariññeyyā, te dhamme abhiññā parijānāti. ye dhammā abhiññā pahātabbā, te dhamme abhiññā pajahati. ye dhammā abhiññā bhāvetabbā, te dhamme abhiññā bhāveti. ye dhammā abhiññā sacchikātabbā, te dhamme abhiññā sacchikaroti.

66. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pariññeyyā: pañcupādānakkhandhātissa vacanīyaṃ. seyyathidaṃ: rūpūpādānakkhandho vedanūpādānakkhandho saññūpādānakkhandho saṅkhārūpādānakkhandho viññāṇūpādānakkhandho. ime dhammā abhiññā pariññeyyā.

67. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā pahātabbā: avijjā ca bhavataṇhā ca. ime dhammā abhiññā pahātabbā.

68. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā bhāvetabbā: samatho ca vipassanā ca. ime dhammā abhiññā bhāvetabbā.

69. katame ca bhikkhave, dhammā abhiññā sacchikātabbā: vijjā ca vimutti ca. ime dhammā abhiññā sacchikātabbāti.

70. idamavoca bhagavā. attamanā te bhikkhū bhagavato bhāsitaṃ abhinandunti.